

El retir de Carles I: a Barcelona

Autor: Francesc Garrido i Costa

Data de publicació: 10-10-2017

Article d'en Cesc Garrido sobre el darrer viatge de Carles I a Espanya presentat al 16è Simposi de la Història Censurada de Catalunya. Ha trobat un document en què s'esmenta la ciutat de Barcelona com a destinació final. Creu que aquest viatge el va fer, seguint les investigacions d'en Manel Capdevila, a través del "Camí dels catalans".

Introducció

Aquesta imatge que veureu a continuació és un retrat de l'emperador Carles I. S'hi veu una persona envellida i cansada. No és un dels retrats més coneguts de l'Emperador i no el trobareu a la xarxa pel procediment normal, és a dir, per defecte si escriviu el nom Carles I i després premeu la pestanya d'imatges. Aquesta figura, l'he trobada cercant en pàgines webs holandeses. Sembla ser que el quadre és guardat en un museu d'Holanda.

Retrat del "Keizer Karel V; pintor desconegut"

Sabem que el setembre de l'any 1556 Carles I va viatjar cap a la Península Ibèrica. Aleshores tenia un estat de salut precari. Segons la història oficial, aquest rei va morir a l'edat de 58 anys. Jo, el que veig en aquest retrat és una persona que fa mala cara: el seu esguard és vidriós i té el blanc dels ulls envermellits. Tanmateix, tot i el seu mal aspecte, manté ferma la mirada, i el cap i la seva imatge són senyorials. Dels retrats de Carles I que jo he vist a la xarxa, no n'hi ha cap de tanta qualitat. Ni cap que mostri amb tant de detall el seu rostre envellit. Per tant, jo puc pensar que aquest va ser l'últim retrat que van fer al rei Carles I i que segurament va ser pintat a l'últim lloc on va viure.

Va anar Carles I per l'Atlàntic a Espanya? Poc probable

Podem discutir si aquest llenç havia estat pintat als Països Baixos l'any 1556, es a dir, abans que l'emperador Carles sortís de Flandes per fer cap a la Península Ibèrica. Podria ser.

Pel que fa al viatge, però, crec que és altament improbable que ho hagués fet per mar, que l'haguessin deixat embarcar en aquest estat tan malaltís i que, a més, l'haguessin fet navegar per l'Atlàntic el setembre. El setembre era un mes molt perillós per a la navegació, sobretot per l'Oceà Atlàntic. Sabem que els vaixells que navegaven per aquest Oceà es construïen d'una manera diferent als vaixells que navegaven pel Mediterrani, ja que les aigües de l'Atlàntic són més tempestuoses. Posats a discutir, també podem posar en dubte que el mateix monarca acceptés de viatjar per l'Oceà Cantàbric, ja que, a més a més, havia de navegar acompanyat de les seves filles Elionor i Maria.

Va ser retratat Carles I pòstumament? Poc probable

Així mateix, algú pot dir d'aquest retrat que podria haver estat confegit després de la mort del monarca. Ara bé, en el quadre hi apareixen una colla de detalls i matisos que són molt precisos i que rarament poden haver estat inventats o recordats, uns detalls que es manifesten, sobretot, en el rostre de l'Emperador. El retratista ha d'haver vist aquests detalls in situ.

Qui va pintar el quadre?

El nom de l'artista-pintor ens és desconegut. Tanmateix, ha de ser un pintor de la cort. Pot ser que el quadre hagués estat pintat per dos pintors dels Països Baixos: o bé per en Roland de Mois —es diu que era el pintor flamenc del Renaixement espanyol, actiu a l'Aragó des de 1559, regne al qual va arribar per posar-se al servei d'en Martí de Gurrea i Aragó—, o bé per en Wyngaerde —que va ser contractat per Felip II—. En Wyngaerde és conegut per haver dibuixat, l'any 1563, una famosa panoràmica de Barcelona.

Per mar cap a Laredo i Yuste? Massa justificacions.

Si llegiu el llibre *Carlos V El César y el Hombre*, d'en Manuel Fernández Álvarez, especialista oficial en aquest personatge històric, us adonareu que el que fa aquest historiador en aquesta obra és justificar i guarnir el viatge del monarca per l'Atlàntic cap a Laredo. També justifica i guarneix el viatge i el retir de l'Emperador a Yuste. Jo entenc que cap dels dos esdeveniments semblen naturals i per aquesta raó penso que necessiten ser explicats i justificats d'una manera molt més versemblant.

En l'article publicat al Web de l'Institut Nova Historia que porta per títol *Carles I va morir a Yuste o Sant Jeroni de la Murtra?* d'en Daniel Ibàñez, s'hi exposa el dubte de si la censura d'Estat no va fer de les seves a l'hora de tapar el veritable lloc de retir de Carles I.

Es va retirar l'emperador a Barcelona? Una carta

¿Hi ha alguna notícia escrita que ens faci pensar que el rei Carles I es podria haver dirigit cap a Catalunya l'any 1556 quan va pensar a retirar-se? ¿Surt el nom de Barcelona documentat i relacionat amb el retir d'en Carles I en algun lloc? La resposta és que sí. Efectivament, ha quedat una petjada on apareix Barcelona relacionada amb el retir d'en Carles I. Vegem-ho.

Jo he trobat una font històrica als arxius anglesos de British History on line, on prediuen que en Carles I a la primavera de 1556 es dirigirà a la Dieta de Ratisbona i que d'allí anirà a Gènova. I de Gènova a Barcelona. La font històrica consisteix en una lletra que va remetre en Peter Vannes a en William Petre. En Peter Vannes fou un eclesiàstic italià que va esdevenir oficial reial a Anglaterra i degà de Salisbury. En William Petre fou secretari d'Estat d'Enric VIII, Eduard VI, Maria Tudor i Elisabeth I.

La lletra diu el següent:

Mary Tudor: Agenda de papers d'Estat a l'estranger. 4 de gener del 1556
Venice 454. Peter Vannes to Sir William Petre.

It is talked of in Venice and written out of France, but upon no certainty, that the Emperor intends this spring to go to the Diet of Ratisbon, thence into Italy, and so to Genoa and Barcelona. If it were consistent with his health and satisfaction to God's pleasure could wish no less, for already men begin to talk about his coming and say that if he come he will prove a schoolmaster to all the Captains of the country.

Vet ací la meua traducció:

Es va parlar a Venècia, i en escrit des de França, però sense certesa, que l'Emperador té la intenció aquesta primavera d'anar a la Dieta de Ratisbona. D'allà a Itàlia, i així a Gènova i a Barcelona. Si fos coherent amb el seu estat de salut i satisfacció a complaença de Déu no menys podria desitjar, perquè els homes ja comencen a parlar de la seva vinguda. I diuen que, si ell arriba, serà com un mestre per a tots els Capitans del país .1

Per comprendre més bé el que s'hi diu, dividiré la carta en tres parts.

Primera part de la carta

La primera part de la carta ens diu que no hi ha certesa que l'Emperador viatgi a Barcelona:

Peter Vannes to Sir William Petre. 4 de gener del 1556.

Es va parlar a Venècia i en escrit de França, però sense certesa, que l'Emperador té la intenció aquesta primavera d'anar a la Dieta de Ratisbona, d'allà a Itàlia, i així a Gènova i a Barcelona.

Quina és la incertesa per anar a Ratisbonai finalment a Barcelona? És el que ens diu a la segona part.

Segona part

Si fos coherent amb el seu estat de salut i satisfacció a la complaença de Déu no menys podria desitjar.

La incertesa sembla estar relacionada amb el seu estat de salut. La carta també diu: No menys podria desitjar. Sembla que el desig de Carles I és viatjar a Barcelona.

Tercera part

La tercera part de la carta està en condicional:

perquè els homes ja comencen a parlar de la seva vinguda i diuen que, si ell arriba, serà com un mestre per a tots els Capitans del país...

Quins homes veuran com un mestre Carles I? Doncs els capitans que trobarà quant arribi a Barcelona. Sembla que els capitans de la capital del país català estan il·lusionats amb l'arribada de l'emperador. En altres mots, sorprenentment hi ha a Barcelona "uns capitans" que sembla que coneixen molt bé Carles I i que segur que tenen molt bona relació amb ell. I és que, si no, com s'entén que a la lletra s'afirmi que què menys podria desitjar que[Carles I] vingui a Barcelona?

Localitzacions coincidents o semblants

I a Barcelona, curiosament, tenim unes localitzacions que coincideixen en molts aspectes amb les que trobem al final de l'itinerari oficial del nostre monarca cercant el retir a Extremadura.

Alguns exemples:

El Castillo de Jarandilla s'assembla molt al "El castell de Carcerenya" o Torre Pallaresa

El Monestir Jeroni, pot ser "El Monestir Jeroni de La Murtra".

Yuste o San Yuste s'assembla molt a "Sant Just i Pastor", església on s'hi venera la Mare de Déu de Montserrat i que a la vegada era la parròquia a la qual estava adscrit El Palau Reial Menor, que era la residència oficial del monarca. També sabem que Carles I era un devot eximi de la Mare de Déu de Montserrat.

La veritable ruta: el camí dels catalans

¿Quin seria el possible camí que va seguir Carles I amb les seves filles per arribar a Barcelona? Doncs, segurament, seria el Camí català de Gènova a Gant escrit per en Manel Capdevila a la seva conferència que porta per títol El camí dels catalans – de Gènova a Flandes – .

Quines eren les escales habituals que feia Carles I quan navegava costejant de Gènova a Barcelona?

Eren les següents: de Gènova a Savona, de Savona a Niça, de Niça a Marsella, de Marsella a Cadaquès o Roses, de Roses a Palamós, de Palamós a Blanes i de Blanes a Barcelona.

Conclusions

Així, doncs, penso que la localitat de Laredo pot ser una substitució de Roses.

Per acabar, afegeixo un mapa de Castella la Nova i Extremadura de l'any 1696 cartografiat per un geògraf italià. En ell, no hi apareix el Monestir de Yuste. He trobat dos mapes més cartografiats a París, on tampoc hi apareix el Monestir de Yuste. No s'explica com es poden haver oblidat d'un Monestir tant assenyalat i emblemàtic.

Francesc Garrido Costa

Notes:

1 <http://www.british-history.ac.uk/cal-state-papers/foreign/mary/pp201-206#highlight-first>